TEM/TTM **Lausunto** **28.4.2026**
Eriika Melkas

Hallituksen esitys 41/2026 tuotesektorilainsäädännön uudistamiseksi

Taustaa

Hallituksen esityksessä 41/2026 tuotesektorilainsäädännön uudistamiseksi ehdotetaan säädettäväksi uusi useilla tuotesektoreilla sovellettava laki, joka sisältäisi säännökset eräiden tuotteiden saattamisesta markkinoille sisämarkkinoiden hätätilan aikana. Lain tarkoituksena on mahdollistaa unionin harmonisoituun tuotelainsäädäntöön kuuluvien tuotteiden nopea ja turvallinen markkinoille saattaminen poikkeuksellisissa kriisitilanteissa. Näissä tilanteissa Euroopan unionin neuvosto voi sisämarkkinoiden hätätilaa ja häiriönsietokykyä koskevan säädöksen nojalla komission ehdotuksesta ottaa käyttöön sisämarkkinoiden hätätilavaiheen ja nimetä tietyt tuotteet kriisin kannalta olennaisiksi tavaroiksi.

Esityksen taustalla on EU:n sisämarkkinoiden häiriönsietokykyä ja hätätilaa koskeva säädöspaketti. Se sisältää sisämarkkinoiden hätätilaa ja häiriönsietokykyä koskevan säädöksen sekä asetuksen ja direktiivin, joilla muutetaan EU:n tuotesääntelyä siltä osin kuin on kyse hätätilamenettelyistä vaatimustenmukaisuuden arviointia, vaatimustenmukaisuusolettamaa, yhteisten eritelmien hyväksymistä ja markkinavalvontaa varten sisämarkkinoiden hätätilan vuoksi. Näillä säädöksillä luodaan unionin tasolla mekanismi, jonka avulla voidaan kriisitilanteessa varmistaa erityisesti terveyden, turvallisuuden tai kriittisten toimintojen turvaamiseksi välttämättömien tuotteiden vapaa liikkuvuus ja nopea saatavuus.

Taustalla ovat kokemukset aiemmista kriiseistä, kuten COVID-19 pandemiasta, jotka ovat osoittaneet, etteivät nykyiset vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt ja markkinavalvontajärjestelmät ole riittävän joustavia vastaamaan äkilliseen kysynnän kasvuun ja toimitusketjujen häiriöihin. Tämän EU-sääntelyn tavoitteina on vahvistaa unionin kykyä ylläpitää sisämarkkinoiden toimintaa vakavissa häiriötilanteissa ja ehkäistä jäsenvaltioiden ryhtymistä toisistaan poikkeaviin ja sisämarkkinoiden toimintaa tarpeettomasti rajoittaviin kansallisiin toimiin. Tarkoituksena on turvata kriisin kannalta olennaisten tavaroiden ja palvelujen saatavuus tilanteissa, joissa markkinahäiriöt, toimitusketjujen katkokset tai poikkeukselliset kysyntäpiikit uhkaisivat unionin taloudellista ja yhteiskunnallista toimintakykyä. Tavoitteena on lisäksi vahvistaa unionin ennakoivaa varautumista, tietopohjaa ja viranomaisten välistä koordinaatiota perustamalla pysyviä yhteistyörakenteita sekä varhaisvaroitus- ja seurantajärjestelyjä. Tarkoitus on, että tällaisia toimenpiteitä voitaisiin käyttää vain silloin, kun vapaaehtoiset markkinamekanismit ja tavanomaiset unionin välineet eivät riitä häiriön hallintaan.

Ehdotetun lain sisältö

Ehdotetun uuden lain tavoitteena on luoda poikkeusmenettelyjä, joiden avulla tuotteita voidaan saattaa markkinoille ilman tavanomaisia vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, varmistaen kuitenkin, että olennaiset turvallisuusvaatimukset täyttyvät.

Laki sisältäisi säännökset merkinnästä ja jäljitettävyydestä, jotta poikkeusmenettelyin markkinoille saatetut tuotteet voidaan tunnistaa. Lisäksi lailla on tarkoitus tehostaa

markkinavalvontaa ja tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden välillä. Laki sisältäisi myös säännökset mm. poikkeusluvan hakemisesta, sen myöntämisen edellytyksistä, sisällöstä ja voimassaolosta, sekä luvan saaneen talouden toimijan velvollisuuksista. Jäsenvaltio voi talouden toimijan asianmukaisesti perustellusta pyynnöstä antaa luvan sellaisen komission täytäntöönpanosäädöksessä luetellun tavaran markkinoille saattamiseen tai käyttöönottoon, jonka osalta ei ole tehty ilmoitetun laitoksen pakollista osallistumista edellyttäviä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, mutta jonka osalta on osoitettu kaikkien sovellettavien olennaisten vaatimusten täyttyminen kyseisessä luvassa tarkoitettujen menettelyjen mukaisesti.

Viranomaisille säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa myönnetyt poikkeusluvat ja korjaavat toimet muille jäsenvaltioille ja Euroopan komissiolle sekä asettaa kriisin kannalta olennaisia tavaroita koskevat markkinavalvontatoimet etusijalle ja antaa keskinäistä virka-apua. Laissa säädettäisiin myös hallinnollisista pakkokeinoista uusien velvoitteiden, kuten merkintä- ja jäljitettävyysvaatimusten osalta.

Lisäksi laissa säädettäisiin vaatimustenmukaisuusolettamasta hätätilassa, viranomaisten tietojen vaihdosta, markkinavalvonnan priorisoinnista ja viranomaisten keskinäisestä avunannosta, sisältäen muun muassa säännökset tietojen luovuttamisesta. Laissa säädettäisiin myös hätätilassa tapahtuvasta markkinavalvonnasta ja seuraamuksista.

Lain kattavuus

Laki olisi horisontaalinen ja kattaisi kaikki tuoteryhmät, joihin EU:n sisämarkkinoiden hätätilasääntelyllä muutettu tuotelainsäädäntö soveltuu, ilman että sektorilakeja avataan sisällöllisesti. Eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettuun lakiin ja eräitä tuoteryhmiä koskevista ilmoitetuista laitoksista annettuun lakiin lisättäisiin viittaus tähän lakiin, jotta soveltaminen hätätilassa on selkeää. Näin varmistettaisiin sääntelyn johdonmukaisuus ja vältettäisiin päällekkäisyydet.